

VERENIGING
OUD
SCHERPENZEEL

22^e jaargang nr. 1
maart 2010

SCHERPENZEEL.

Knaapstraat.

2698.

Uitzgave Vreemdelingenverkeer Scherpenzeel. (Geld)

Vereniging Oud - Scherpenzeel

<i>VAN DE BESTUURSTAFEL</i>	3
<i>JAARVERSLAG 2009</i>	4
<i>JAARREKENING 2009</i>	6
<i>VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2010</i>	7
<i>Jaarlijkse excursie zaterdag 5 juni 2010</i>	8
<i>“NOE EERST EFFE PROATE!”</i>	10
<i>ZELFKANT 50 JAAR BIJ SCHERPENZEEL</i>	18
<i>‘NOE EERST EFFE PROATE’ (vervolg vorige nummer)</i>	33
<i>(HER)KENT U DIT VOORWERP?</i>	44
<i>(HER)KENT U DEZE PERSONEN?</i>	45
<i>Nieuwe leden 2009</i>	45

De kopij voor het juninummer dient uiterlijk zaterdag
15 mei a.s. te zijn ingeleverd bij de redactie.

Omslagfoto:

Knopstraat of Knaapstraat, nu Nieuwstraat. Tot de wijziging van de gemeentegrens op 1 januari 1960 gelegen op Woudenbergs grondgebied.

(Zie artikel ‘Zelfkant 50 jaar bij Scherpenzeel’, pag. 18.)

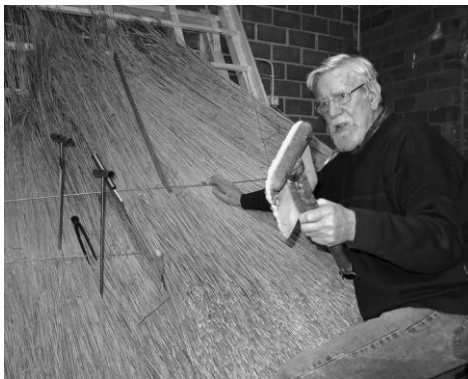
VAN DE BESTUURSTAFEL

Voor u ligt de eerste editie in 2010 van ons verenigingsblad. Het bestuur heeft de wintermaanden goed gebruikt door plannen te maken voor dit verenigingsjaar.

Op 23 februari jl. heeft de ledenvergadering plaatsgevonden. De bestuursleden Mirjam de Wijs, Wim van den Berg en Wim Schimmel zijn herkozen. Zij bedanken de vergadering voor het vertrouwen en willen graag doorgaan met hun werkzaamheden binnen de vereniging. Een verslag van deze ledenvergadering kunt u lezen op de twee volgende pagina's.

Omdat de 'open huizen' vorig jaar een succes waren, zullen ook dit jaar vier 'open huizen' worden georganiseerd en wel op 27 februari; 24 april; 11 september en op 20 november 2010.

Tijdens het eerste open huis, zaterdag 27 februari jl., is in het Koetshuis een expositie gehouden over het thema rietdekken, een beroep dat door diverse bedrijven uit Scherpenzeel is uitgeoefend. Voormalig rietdekker Jan van Schaik *(foto)* verzorgde een demonstratie traditioneel rietdekken en vertelde boeiend over zijn vak, dat hij hoofdzakelijk in Frankrijk uitoefende.

Op 5 juni wordt door onze secretaris Cobi Schuur het jaarlijks uitje georganiseerd. Dit jaar brengen we een bezoek aan Dronten en Elburg. Nadere informatie vindt u elders in dit blad.

Vrijdagavond 18 juni wordt een wandeling georganiseerd ten noorden van ons dorp, over het gebied Wittenberg. Tijdens de wandeling wordt o.a. een bezoek gebracht aan zorgboerderij

Breehoef en de schaapskooi Oud Willaer. Over plaats en tijd van vertrek wordt u nog nader geïnformeerd in het volgende nummer van ons verenigingsblad. Maar noteert alvast de datum.

Voorts is het voornemen om in het najaar een ledenbijeenkomst en een bedrijfsbezoek te organiseren.

Namens het bestuur wens ik u veel leesplezier.

Wim Schimmel, voorzitter.

JAARVERSLAG 2009

Het jaar 2009 is ten einde en het bestuur kan terugzien op een mooi jaar voor onze vereniging. Het ledenaantal is gestegen en bedraagt momenteel 727.

Het bestuur prijst zich gelukkig dat door haar activiteiten zo veel mensen hebben doen besluiten lid te willen worden van Oud Scherpenzeel. Ons streven is op naar de 750 leden.

Het bestuur heeft zes maal vergaderd. Ook is er in november vergaderd met enkele leden van het bestuur van Oud Renswoude en Oud Woudenberg om elkaar te informeren over activiteiten en plannen.

Het documentatiecentrum is van september tot en met april elke dinsdagavond en op verzoek ook op dinsdag overdag geopend. Veel bezoekers hebben hun weg daarheen gevonden!

Dank zij vele vrijwilligers, actief in diverse werkgroepen, kan al het werk van de vereniging voortgang vinden

De redactie van ons verenigingsblad heeft veel kopij verwerkt. Zij heeft 4 mooie uitgaven samengesteld met een extra editie over de restauratie/renovatie van de schaapskooi 't Vliet.

De tweede uitgave was geheel gewijd aan het 50-jarig bestaan van zwembad 't Willaer.

De redacteur, Henk Schuurman, zijn we erkentelijk voor het feit dat hij dit elk jaar weer voor ons verzorgt.

De algemene ledenvergadering op 24 februari werd door 135 leden bezocht.

De leden Piet Valkenburg en Henk Beulenkamp werden herbenoemd en Martin Wigtman droeg zijn taak over aan Jan Roelofsen.

Johan Lagerweij vertelde over de geschiedenis van de schaapskooien in Midden Nederland en Mevrouw M. Knuijt van de Stichting Vrienden van het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen gaf uitleg over de doelstelling van deze stichting.

Dit jaar zijn er 4 Open Dagen gehouden, waarvan enthousiast gebruik is gemaakt. Vooral de albums met groepsfoto's van scholen en verenigingen werden veel bekeken en aangevuld.

Op 16 mei vond de jaarlijkse excursie plaats. De 60 deelnemers gingen 's morgens naar de Biesbosch en s'-middags maakten ze een stadswandeling door Dordrecht.

27 juni was er een fietstocht georganiseerd langs schaapskooi 't Vliet, een wederopbouwboerderij en de Juffersluis.

De ledenbijeenkomst op 20 oktober werd gehouden in partycentrum "Boschzicht" en was goed bezocht. Meta Daniëls vertelde over de Stichting Landgoed Scherpenzeel en Willem van Leuveren toonde prachtige beelden van de Klompenpaden.

Er was ook veel belangstelling voor het bedrijfsbezoek op 12 november aan het Scherpenzeelse transportbedrijf Dimetra.

Voor het komende jaar staan weer enkele leuke activiteiten gepland, zoals de Open Dagen, een fiets- of wandeltocht en de dagexcursie die zal plaatsvinden op zaterdag 5 juni en ons naar Dronten en Elburg brengt.

Cobi Schuur, secretaris.

JAARREKENING 2009

Het jaar 2009 is afgesloten met een positief resultaat van 744 euro. Zoals we in het verenigingsblad van eind dec. 2009 hebben vermeld, staat het volledige jaarverslag op onze website:

www.oudscherpenzeel.nl. U vindt daar onder het "kopje" *Financieel overzicht* alle overzichten die bij de jaarrekening 2009 en begroting 2010 horen.

De jaarrekening is op de bestuursvergadering van 2 februari jl. en op de ledenvergadering van 23 februari jl. goedgekeurd.

Heeft u nog vragen, nadat u op de website gekeken heeft, dan kunt u altijd contact opnemen met de penningmeester.

Hieronder een overzicht van de kosten per lid:

	KOSTEN (EURO) PER LID		
AFDELING	BEGR.2009	WERK.2009	BEGR.2010
401: Huisvesting	5,14	5,10	5,07
410: Bestuur	2,58	2,20	2,38
420: Doc. Centrum	1,50	1,36	1,54
430: Automatisering	0,57	0,65	0,67
440: Verenigingsblad	5,89	6,74	6,13
450: Excursie	<u>3,86</u> +	<u>4,02</u> +	<u>4,03</u> +
TOTAAL KOSTEN	19,54	20,07	19,79
DIV. OPBRENGST	<u>5,28</u> -	<u>6,46</u> -	<u>5,10</u> -
NETTO KOSTEN PER LID	14,26	13,61	14,69
LIDMAATSCHAP	<u>15,00</u> -	<u>14,63</u> -	<u>15,00</u> -
RESULTAAT PER LID	+ 0,74	+ 1,02	+ 0,31
AANTAL LEDEN 31-12-'09	700	727	750

Een uitgebreide toelichting vindt u op onze website.

Henk Beulenkamp, penningmeester.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2010

Ondanks het schaatsen op de TV kon de waarnemend voorzitter, de heer J. Smit, ruim 120 aanwezigen verwelkomen.

De jaarverslagen van de secretaris en de penningmeester werden goedgekeurd. Nadat de kascommissie rapport had uitgebracht van haar bevindingen, verleenden de aanwezige leden de penningmeester décharge voor het beheer. Er werd een nieuwe kascommissie benoemd.

Er waren geen voordrachten voor nieuwe bestuursleden en de aftredende bestuursleden, mevr. M.G.de Wijs-Koning en de heren W. van den Berg en W. Schimmel werden herbenoemd.

Voor het komende jaar staan er weer veel activiteiten op het programma:

- Er zijn weer diverse Open Dagen gepland;
- Op 14 en 15 mei de Grebbeliniedagen, bijzonderheden hierover komen nog in de krant;
- Zaterdag 5 Juni is de jaarlijkse excursie, deze keer naar Dronten en Elburg;
- Vrijdag 18 juni is er een wandeling met als thema “landschapsontwikkeling”.

De voorzitter wees erop, dat het documentatiecentrum iedere dinsdagavond open is en dat iedereen daar van harte welkom is.

Na deze huishoudelijke zaken volgde er een presentatie over de fraaie boerderij “Het Dorp” en haar bewoners.

In de pauze was er gelegenheid om fotoboeken in te kijken en iedereen werd uitgenodigd ontbrekende namen, na herkenning, in te vullen.

Na de pauze was het woord aan de heer W.Vlaanderen van stichting Terebinth met als thema “Begraven door de eeuwen heen”. Voornoemde stichting zet zich in voor het behoud van waardevolle begraafplaatsen en grafmonumenten.

Er werden dia's vertoond van de verschillende manieren waarop in het verleden de begrafenissen plaatsvonden met de daarbij behorende rituelen, afbeeldingen van grafzerken, Joodse begraafplaatsen, oorlogsgraven en afbeeldingen van diverse grafmonumenten buiten ons land.

De voorzitter dankte de heer Vlaanderen voor de zeer interessante lezing over een onderwerp waar iedereen, vroeg of laat, mee te maken krijgt.

Hij sloot de vergadering en nodigde iedereen uit om naar de Open Dagen te komen.

Cobi Schuur, secretaris.

Jaarlijkse excursie zaterdag 5 juni 2010

Ook dit jaar wordt er weer een dagexcursie georganiseerd voor de leden en introducés van Oud-Scherpenzeel, waarvoor wij u van harte uitnodigen om mee te gaan.

Het belooft weer een gezellige dag te worden en het programma ziet er als volgt uit :

8.00 uur: Vertrek vanaf de Grote Kerk in Scherpenzeel.

9.30 uur: Bezoek aan Fruitbedrijf Vereecken te Dronten.

Hier worden we ontvangen met koffie en appeltaart.

We krijgen een diaserie te zien en aansluitend volgt er een rondleiding door het bedrijf.

12.00 uur: Flevolandse koffietafel in Restaurant Bremerbergse Hoek in Biddinghuizen.

13.30 uur: Vaartocht van Biddinghuizen naar Elburg.

14.45 uur: Stadswandeling door Elburg o.l.v. een gids.

16.30 uur: Koffiestop in Restaurant de Haas, Elburg.

17.00 uur: Vertrek uit Elburg.

18.00 uur: Terugkomst in Scherpenzeel.

Het wordt een dag van historie, varen en met natuurlijk lekker eten, drinken en gezelligheid.

De kosten van deze dag bedragen € 52,50 per persoon, alles inbegrepen. Er kunnen maximaal 60 personen mee. Bij grote belangstelling gaan leden voor introducés.

U kunt zich opgeven per telefoon of e-mail bij Cobi Schuur.

Telefoon 033-2588677; e-mailadres: cobi.schuur@xs4all.nl

Van 15 maart t/m 1 april ben ik niet bereikbaar, dus dan s.v.p. mailen of een briefje naar Roeterskamp 2E, 3925 WC Scherpenzeel.

Indien u in de week voorafgaande aan de excursie nog annuleert, wordt de helft van het inschrijfgeld gerestitueerd.

U wordt verzocht het bedrag vóór 15 mei a.s. over te maken op girorekeningnummer 4073464 t.n.v. Oud-Scherpenzeel onder vermelding van "excursie".

Tot ziens op 5 juni,

Cobi Schuur.

Van de redactie

Waarschijnlijk hebben opmerkelijke lezers onder u het al ontdekt: er zijn een paar veranderingen in de opmaak van het blad doorgevoerd. Het reeds lang gebruikte lettertype Arial is vervangen door het sinds 2007 steeds vaker gebruikte type Calibri. Maar ook het logo van de vereniging (op het voorblad) heeft een kleine wijziging in de stijl ondergaan. De zes zgn. lelies zijn in een meer gestileerde vorm aangepast. De redactie hoopt dat u altijd met genoeg het blad leest.

Voor op- of aanmerkingen houdt ze zich van harte aanbevolen. Het blad maken we immers met elkaar: leden, bestuur en redactie.

Henk Schuurman, redacteur.

“NOE EERST EFFE PROATE!”

In de rubriek **“Noe eerst effe Proate!”** interviewt Piet Valkenburg jonge en oude, bekende en onbekende, kortom allerlei Scherpenzeelers die iets leuks of interessants over Scherpenzeel te vertellen hebben.

In 2007 stopte Jan van Donkelaar als boer op boerderij Het Dorp. 70 jaar lang heeft de familie Van Donkelaar geboerd op deze boerderij middenin Scherpenzeel. Daar is nu een einde aan gekomen. Voldoende reden om Jan van Donkelaar eens te interviewen.

Jan van Donkelaar aan het woord: “Mijn vader is GertJan van Donkelaar. Hij is degene die is begonnen met boeren op boerderij Het Dorp in november 1936. Ik was toen nog maar net één jaar oud, want ik ben geboren op 20 augustus 1935. Mijn vader GertJan is geboren op 21 maart 1910 op boerderij De Breehoef

en zijn vader was ook weer een Jan van Donkelaar. Dat is dus mijn grootvader, geboren te Woudenberg op 11 april 1879. Hij was ook landbouwer en hij trouwde op 21 november 1902 met Luutje van de Glind. Luutje, mijn oma, is geboren op 14 januari 1877 in Renswoude. Mijn moeder is Aartje Snitzelaar en zij is geboren op 30 oktober 1909 in De Valk. Ja, dat zijn allemaal boerenfamilies en dat

gaat nog generaties terug. De naam Donkelaar is een wijdverbreide naam. Je komt ze tegen in Veenendaal, Ederveen, Ede, ja overal hier in de omgeving. Dat is lang niet allemaal familie van mij, want ik heb eigenlijk maar weinig familie met die naam. Donkelaar is ook best wel een oude naam, maar ik weet eigenlijk niet hoe oud de naam is”.

Noot auteur. De naam Donkelaar is inderdaad al een heel oude naam. De naam komt al in de 14e eeuw voor, want het is één van de eerst vermelde bewoningskernen in onze streek. Donkelaar was een zgn kamphoeve, gelegen langs het Westerwoud, een groot moerasbos tussen Henschoten en Scherpenzeel. Dit Westerwoud wordt voor het eerst vermeld rond het jaar 1140 in een akte van de bisschop van Utrecht, waarmee de geschreven geschiedenis van onze streek begint. De naam Donkelaar is een samenvoeging van twee woorden : “Donk” = zanderige bult en “Laar” = open plek in het bos.

GertJan van Donkelaar en Aartje Snitzelaar.

Jan van Donkelaar vervolgt : “Mijn ouders kregen drie kinderen. Ik heb een broer, Maas. Hij heeft een zoon GertJan van Donkelaar en die ken je misschien wel, dat is de loodgieter. Verder heb ik nog een zus, Luutje. Zij woont ook nog hier in ’t dorp. Ze was getrouwd met Jan van de Kamp.

Mijn vrouw is Marie de Vries. Zij is geboren in 1937 in De Valk. Ja, hoe hebben we elkaar leren kennen? Ja, dat is al zo lang geleden, Je loopt mekaar zo in het dorp tegen 't lijf, zeg maar. Wij zijn in 1960 getrouwd in Ede. Wij kregen twee zoons en drie dochters. Onze zoons zijn Wout en Jan. Wout is ook boer geworden, hier op Lambalgen. De dochters zijn Wilma, Andrea en Minke. Andrea woont in Canada. Eerst woonde ze in de Flevopolder, waar ze met haar man ook een boerenbedrijf was begonnen en daar vandaan is ze naar Canada vertrokken.

Mijn vader is dus begonnen als boer op Het Dorp. Dat was in 1936 en hij woonde toen nog thuis. Hij kreeg toen de kans om als pachtboer op Het Dorp te komen. Die kans heeft hij met beide handen aangegrepen. Voordat mijn vader erin kwam, zat boer Gerssen als boer op Het Dorp. Gerssen was een pachtboer en ik weet eigenlijk niet hoe lang Gerssen er gewoond heeft. Vóór Gerssen heeft de familie Roelofsen op Het Dorp gewoond. Roelofsen heeft er als zetboer wel lange tijd geboerd, maar ik weet niet hoe lang. Wie er vóór Roelofsen zat, weet ik niet.

Oude opname van boerderij Het Dorp. Rechts loopt de jonge Mina Gerssen.

Boerderij Het Dorp is eigenlijk altijd eigendom van de familie Royaards geweest. Toen mijn vader erin kwam was dat nog de oude burgemeester, Anton Royaards met zijn vrouw. Momenteel is de boerderij eigendom van het Landgoed Scherpenzeel. Ook daarin zit de familie Royaards weer, althans de kleinkinderen van Anton Royaards. Zij proberen het oude landgoed nog bij elkaar te houden. Met de familie Royaards hadden we niet zo heel vaak te maken. We hadden meestal contact met de rentmeester. In het verleden was dat altijd Houterman, later ook met anderen. Ik weet al die namen niet meer, want de laatste tijd was dat elke drie jaar bijna een ander. Als we eens vragen hadden of er speelde wat, dan konden we er altijd goed terecht.

Mijn vader kwam dus net vóór de 2^e Wereldoorlog op de boerderij. In het begin van de oorlog is mijn vader, net als zo'n beetje heel Scherpenzeel, geëvacueerd geweest naar Noord-Holland.

In de oorlog namen de Duitsers hun intrek in Huize Scherpenzeel en werd het hele Park afgeschermd met versperringen en prikkeldraad. Het hele Park was toen Duits gebied en daar mocht je dan ook niet komen. Ja, toen hadden we opeens Duitsers als burens. Hoe ging dat? Ja, je moest zo'n beetje met elkaar leren leven.

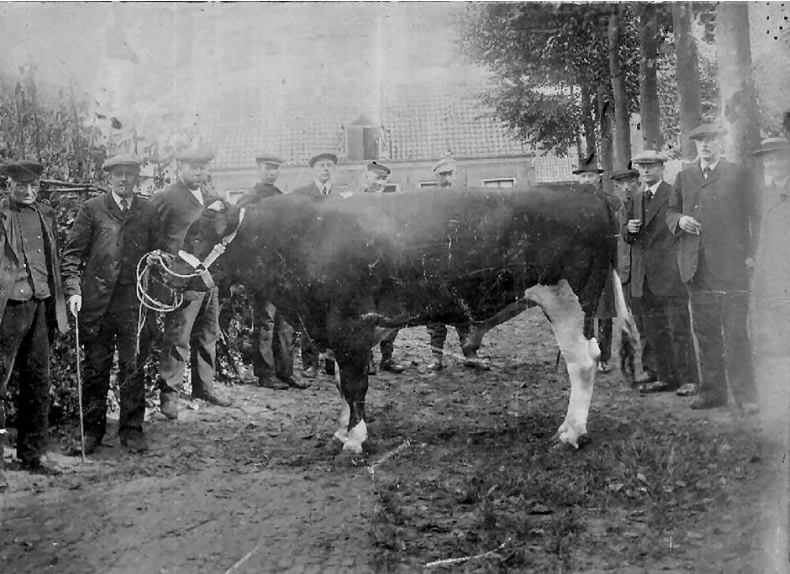
Je vraagt of mijn vader een "grote" boer was. Tja, dat was in die tijd

GertJan van Donkelaar en Aartje Snitzelaar.

heel anders dan nu. Je had in die tijd boeren die maximaal misschien 10 koeien hadden, wat varkens en wat kippen en daarmee hadden ze een bestaan. Dat is later aanmerkelijk veranderd, dat kun je je nu ook niet meer voorstellen. Mijn vader had in die tijd wel een gemengd bedrijf.

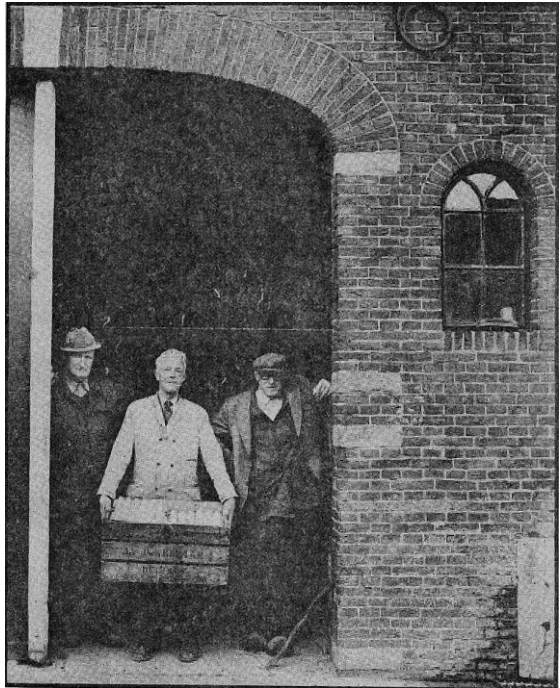
Vóór de oorlog hadden ze hier op boerderij Het Dorp ook wel fokstieren. De oude meneer Royaards hield zich daar wel mee bezig. Dat was voordat mijn vader er zat, in de tijd van de familie Roelofsen. Ook mijn vader hield hier wel fokstieren. Je had hier in de omgeving nog wel wat boeren, zo'n stuk of 10 en als er eens een koe gedekt moest worden dan kwam zo'n boer dan met de koe naar Het Dorp toe. Ze gingen met de koe naar de stier en met de zeug naar de beer. Dat ging zo voordat er kunstmatige inseminatie was.

Fokstier Albert van Mr. Anton Royaards. Op deze fraaie foto zien we v.l.n.r.: Dhr. Harthorn, Dhr. Kwakernaat, Dhr. Ploeg, Job van de Vliert, Jan van de Vliert, Opa Renes, Dhr. A. Royaards (met hoed), Corn. Voorthuizen, Dhr. Lagemaat, Tinus Blanken.

Ik heb de boerderij in 1979 overgenomen van mijn vader. Ik werkte vóór die tijd op de boerderij op De Valk waar mijn vrouw vandaan kwam. Haar moeder was toen al weduwe. Hier op Het Dorp heeft mijn vader dus 42 jaar geboerd en ik heb er 28 jaar geboerd, bij elkaar precies 70 jaar. 1979 was net de tijd dat het Koetshuis was gerestaureerd en het 750-jarig bestaan van Scherpenzeel werd gevierd. Ook hier op Het Dorp hebben we toen de boel nog versierd.

Tussen neus en lippen door waren we ook wel actief voor het dorp, maar dan vooral achter de schermen. Als er weer eens wat moest gebeuren, zoals bij de Koninginnedagfeesten, dan kwam men wel eens bij ons. In vroeger tijd hadden we natuurlijk ook nog de Dorpsweide, tussen de Royaarslaan en het Bejaardenhuis, en dat terrein werd dan ook altijd beschikbaar gesteld voor feesten. 's Morgens vroeg kwamen er dan een paar vrijwilligers en dan gingen we eerst maar eens met het paard en de kar het veld over om de koeienflatsen op te scheppen! In de volksmond heette dat ook de feestweide en er stond vroeger ook altijd een muziektent. Dat was nog in de tijd dat mijn vader hier boerde, want zo in 1967 begonnen ze met bouwen van het 'Huis in de Wei'. Dat hield trouwens niet in dat we moesten in-krimpen, want later kregen we ter compensatie aan de zuidkant weer wat land. Later hebben we de boerderij ook nog wel eens open-gesteld voor publiek, tijdens bijvoorbeeld Open Monumentendag. Met een historische boerderij als Het Dorp was de locatie natuurlijk al snel goed geschikt.

Krantenfoto uit 1983. Op de foto (v.l.n.r.): Jan van Donkelaar,

Johan van Lambalgen en vader GertJan van Donkelaar.

Op deze luchtfoto uit 1938 is onder in beeld de "Feestwei" nog te zien, met rechts in de hoek de muziektent.

Ik heb verder nog in het bestuur gezeten van de Landbouworganisatie, de Gelderse Maatschappij voor Landbouw, dat was de belangenorganisatie voor de boeren.

Belangrijk voor de ontwikkeling voor de landbouw en later kreeg deze organisatie een meer algemene taak. Van daaruit kwam ik trouwens ook terecht in de Marktcommissie hier in Scherpenzeel. Men had een vertegenwoordiger nodig en daar werd ik dan voor gevraagd. Dat was in die tijd een beetje een bonte verzameling, er zaten mensen in van de landbouworganisatie, winkeliers en marktkooplui. Het doel was om te zorgen dat de weekmarkt gezond + levendig bleef. Vanuit de marktcommissie ontstond ook de feestmarkt. Dan stonden we op de markt met wat beesten, zoals kuikens, vooral als een soort publiekstrekker. Boeren in het dorp is altijd wel een bepaald spanningsveld geweest: we hebben eigenlijk nooit echt kritiek gehad, maar je weet het, op een boerenbedrijf stinkt het nu eenmaal af en toe. Het dorp groeide steeds verder en

kwam min of meer op ons af. De mensen woonden eigenlijk steeds dichterbij het boerenbedrijf. We zaten middenin het dorp en uitbreiden konden we eigenlijk niet meer. Vanuit de overheid werd de boer natuurlijk altijd wel een beetje beperkt en beknepen, maar het samenwonen met de buren in het dorp is altijd wel goed

Jan van Donkelaar druk in de weer met de eieren.

gegaan. Natuurlijk hielden we altijd wel rekening met de buren. Als de wind verkeerd staat moet je bijvoorbeeld niet gaan gieren. We hadden dus altijd wel goed contact met de mensen uit het dorp. Men kwam makkelijk even binnen lopen, al was het alleen maar voor de eieren!

We zijn dus in 2007 verhuisd naar ons nieuwe huis hier op de Vlieterweg (foto). Ik weet van veel mensen dat ze het betreuren dat

er niet meer geboerd wordt op Het Dorp. Tja, zo gaan dat soort zaken. Het is nog niet helemaal duidelijk wat er nu op Het Dorp gaat gebeuren. Er zijn plannen om er bijvoorbeeld een zorgboerderij van te maken, maar heel zeker is dat niet. Ikzelf werk nog steeds wel

zo'n beetje, ik help bijvoorbeeld op de boerderij bij m'n zoon, want ik ben niet iemand die achter de geraniums gaat zitten!

ZELFKANT 50 JAAR BIJ SCHERPENZEEL

Door wijziging van de gemeentegrens op 1 januari 1960 is de oppervlakte en het inwonertal van de gemeente Scherpenzeel aanzienlijk toegenomen. De grenzen van Scherpenzeel, Woudenberg en Renswoude zijn toen herzien, waardoor de aangrenzende delen van Woudenberg en Renswoude bij Scherpenzeel zijn gaan behoren. Uiteraard betekent de correctie van de gemeentegrenzen tegelijkertijd een wijziging van de provinciegrenzen van Gelderland en Utrecht. Met de Grenswijzigingswet van 19 maart 1959 is een einde gekomen aan een bijna 150-jarige periode van overleg rond de grenscorrectie Utrecht-Gelderland. De nieuwe indeling kon niet de goedkeuring wegdragen van alle betrokken partijen.

De grenzen tot 1960

Het 'grensgeval' Scherpenzeel heeft door de eeuwen heen tot zowel het Sticht (Utrecht) als tot Gelre behoort. In het midden van de 13 eeuw is het Stichts, midden 14^e eeuw is de hertog van Gelre er de baas. In 1543 wordt het hertogdom Gelre aan Karel V afgestaan, waarbij de Achterstraat (Vlieterweg) grens van het gewest wordt.

Oude grenzen lopen vaak over en langs wegen en in het geval van Scherpenzeel ook nog eens dwars door het dorp waardoor een scheiding ontstaat die op z'n minst lastig en onhandig is voor veel inwoners binnen de kom van het dorp.

Van west naar oost loopt de grens tussen Scherpenzeel en de buurgemeenten (en dus ook de provinciegrens) in de bebouwde kom van ons dorp tot 1960 ruwweg vanaf de plek waar nu de rotonde bij de Voskuilerweg is over de Stationsweg en het Holevoetplein. Hier vervolgt de grens zijn weg over wat nu de Molenweg is en de Achterstraat (die in die tijd doorloopt aan de zuidkant van Huize Scherpenzeel langs de noordkant van wat nu het Doornboomspark is) om daarna uit te komen op het Oosteinde. Daar loopt de grens verder, eerst over de weg maar dan doorsnijdt de scheidinglijn het pand van Blanken Ploeg en gaat achter enkele woningen op het Oosteinde langs waar een sloot de grens vormt.

Blanken Ploeg, 1957.

De sloot gaat ten westen van de toenmalige kruidenierswinkel van Van Hoevelaken onder de provinciale weg door om vervolgens voor het huizenblok Lombok langs te gaan. Daarna loopt de grens verder oostelijk ten noorden van de woningen aan het Oosteinde richting Renswoude. De zuidkant van de Stationsweg, het Holevoetplein en de Achterstraat zijn dus Woudenbergs grondgebied, terwijl de

woningen aan de overkant van deze wegen tot Scherpenzeel behoren. Ook de Schreiheuvel, de Put, de Knopstraat(Nieuwstraat), de Vierzinnen en de Kaap zijn Woudenbergs, alsmede een gedeelte van de Brinkkanterweg. De molenaarswoning aan de Molenweg is Scherpenzeels. Woonwijken als bijvoorbeeld de Proeftuin, Plan Zuid en het Doornboomspark zijn pas na 1960 gebouwd.

Schets uit 1831 (bewerkt).

Dat het niet altijd precies duidelijk is waar de grens loopt blijkt uit het volgende verhaal. In 1958 wil muziekvereniging Caecilia een nieuw repetitielokaal bouwen op de plaats waar tot dan een houten oefenlokaal heeft gestaan. Dit is nabij de plaats waar nu vanuit het Doornboomspark het toegangshek tot het park bij Huize Scherpenzeel is. Daarvoor moet Caecilia een bouwvergunning aanvragen. Dat doet de muziekvereniging bij de gemeente Renswoude, die zoals het een goede buur betaamt, een bouwvergunning verstrekt, maar zich kennelijk niet realiseert dat het muzieklokaal tenminste gedeeltelijk op Woudenbergs grond-gebied staat. Het gebouw staat in het verlengde van een sloot die een natuurlijk grens vormt tussen de verschillende gemeentes. Als de sloot zou worden doorgetrokken dan staat een gedeelte van het gebouw in Woudenberg, een gedeelte in Renswoude en het is niet ondenkbaar dat zelfs een deel van het gebouw op Scherpenzeelse grond staat. Het heeft niet geleid tot een grensincident. Het oefenlokaal is geen lang leven beschoren, want niet lang na het verdwijnen van dat 'drielandpunt' heeft het plaats moeten maken voor de ontwikkeling van het Doornboomspark.

De bewoners van de Zelfkant

De bewoners van het 'Holevoetkwartier' en de andere inwoners van Woudenberg die in het dagelijks leven letterlijk en figuurlijk dicht bij de gemeente Scherpenzeel staan dan bij hun eigen gemeente, bestempelen zichzelf tot aan de grenscorrectie vaak als de bewoners van de Zelfkant. In dit verband duiden zij hiermee op de plaats waar zij wonen en dat is aan de buitenrand, het grensgebied van Woudenberg, ze verwijzen daarmee vanzelfsprekend niet naar de betekenis van het woord zelfkant zoals we dat ook kennen: mensen aan de rand van de maatschappij, verschoppelingen. Het meest oostelijke gedeelte van het Oosteinde ('t Zure End of De Lange Kamp) is tot de grenscorrectie deel van Renswoude. Wat de inwoners van de Zelfkant van de toch wel merkwaardige grenssituatie vinden blijkt o.a. uit een verzoekschrift uit 1861 dat zij indienen bij Gedeputeerde Staten waarin ze o.a. schrijven: *Dat zij minstens op een uur afstand van Woudenberg wonende, daarmee niets gemeens hebbende en in alle hunnen belangen aan Scherpenzeel verbonden zijn, waarmede hunne woonplaats voor het merendeel een gebied uitmaakt waarvan de scheiding niet merkbaar is.* Ook beklagen ze zich over de postbezorging waarvoor ze 10 cent bestelloon moeten betalen als er Woudenberg op het poststuk vermeld staat i.p.v. Scherpenzeel. Bovendien komt de post dan ook veel later dan bij de Scherpenzelaars, die geen bestelloon hoeven te betalen. Hun kinderen kunnen vaak niet naar school vanwege de afstand. Pas in 1867 wordt de Woudenbergse Holevoetschool gesticht, maar het duurt dan nog enkele jaren voordat de kinderen daadwerkelijk hier naartoe kunnen gaan. Hoewel er sinds 1860 een regeling is dat kinderen van de Zelfkant de school in Scherpenzeel mogen bezoeken als er plaats is, komt daar in de praktijk kennelijk niet zoveel van terecht. Bestuurlijk is het ook niet altijd eenvoudig regels vast te stellen die voor iedereen binnen de kom van Scherpenzeel gelden. Zo wil de Scherpenzeelse gemeenteraad in 1921 de sluitingstijd van de horecagelegenheden vervroegen naar

10 uur, maar ze heeft natuurlijk geen zeggenschap over de sluitingstijd van De Witte Holevoet en De Kleine Holevoet, die beiden tot Woudenberg behoren. Het gaat niet door, omdat in Woudenberg de sluitingstijd 11 uur blijft. Ook het voorstel van Scherpenzeel enkele jaren later om de cafés op zondag te sluiten kan geen doorgang vinden, omdat Woudenberg ook daaraan niet wil meewerken. In 1932 past Scherpenzeel met een verordening de winkeltijden zo aan dat een winkel van 's morgens 5 uur tot 's avonds 9 uur open mag zijn. Dat geldt niet voor de winkels uit de aangrenzende gebieden, zoals de kruidenierswinkel van Inkenhaag aan de Holevoet en die van Stam aan de Achterstraat. Ook de winkel van Van Hoevelaken aan het Oosteinde valt buiten de verordening. Deze winkels mogen tot 10 uur 's avonds open blijven.

Oosteinde, aangrenzend Renswoude.

De zelfkanters laten zich niet onbetuigd wanneer er in Scherpenzeel wat te vieren valt, hun deelname aan allerlei festiviteiten wordt bovendien door de Scherpenzeelse bevolking bijzonder gewaardeerd. Bij de viering van het 25-jarig jubileum van burgemeester Anton Royaards in 1925 richtten de bewoners van het 'Holevoetdistrict' erepoorten op aan de Molenweg, de Knopstraat en de Holevoet. Op één van de poorten is het volgende opschrift te lezen: *De burgemeester van Scherpenzeel leeft met de Zelfkant*

steeds in vree, Zoodat voor hetgeen hun wordt gedaan, de Zelfkant niet wil achterstaan. Tijdens de receptie spreekt H.van Bruggen de volgende woorden namens de Zelfkant: *“Niet alleen in uw gemeente ook daarbuiten, in de Zelfkant van Woudenberg wordt uw werk gewaardeerd en leeft men met u mede. Wij weten dat u ons steeds behandeld hebt alsof wij een deel van uw eigen gebied vormden en wij meenden daarom dat een klein bewijs van onze dankbaarheid tegenover de weldaden ons betoond hier op zijn plaats zouden zijn.”* Als cadeau biedt hij de jubilaris een zilveren suikerstrooier aan. Over het cadeau is ongetwijfeld contact geweest met aangrenzend Renswoude, want zij bieden burgemeester Royaards een zilveren suikerbus met inscriptie aan. De uitstekende verhouding tussen de Zelfkant en Scherpenzeel blijkt ook enkele jaren later als in 1929 de plaatselijke Oranjevereniging wordt opgericht, in het bestuur zijn ook drie vertegenwoordigers van de aangrenzende delen vertegenwoordigd.

Bij de intocht van burgemeester Roëll in 1930 (zie bovenstaande foto) wordt de erepoort aan de Achterstraat opgesierd met de tekst: *De Zelfkant en Scherpenzeel maken samen een goed geheel.* In de krant

staat naar aanleiding hiervan het volgende te lezen: *Ja, die mensen heten wel Woudenbergers maar ze zijn het niet. Nee hoor, echte Scherpenzeelers, ze horen erbij en doen altijd mee. Scherpenzeel en de Zelfkant gaan hand aan hand.* Als burgemeester Hoytema van Konijnenburg in 1936 aantreedt als burgervader laten de bewoners van aangrenzend Renswoude aan het Oosteinde weten dat zij er alles aan zullen doen Scherpenzeels bloei te bevorderen.

Dat de inwoners van de Zelfkant soms wat minder gecharmeerd zijn van hun eigen gemeentebestuur valt af te leiden uit een reactie op een door Woudenberg in 1931 geplaatst waarschuwingsbordje bij de Holevoetschool. Het bord is wat kleiner uitgevallen dan soortgelijke borden die in de kom van Woudenberg zijn te vinden. De zelfkanters voelen zich hierdoor zoals zij zeggen 'stiefmoederlijk' bedeed. Ook voelen de zelfkanters zich niet lang daarna achtergesteld bij de overige Woudenbergers, want Harmonie Fidelio geeft nooit een uitvoering in het aangrenzende gedeelte. De vereniging neemt de kritiek ter harte en verzorgt in 1935 een uitvoering in de tuin van De Witte Holevoet voor de zelfkanters. In 1946 dienen 134 bewoners van de Zelfkant een verzoek in waarin zij om aansluiting bij Scherpenzeel vragen, vijf jaar later doen 19 gezinshoofden van Moorst en Dashorst hetzelfde.

Net voor de grenswijziging beklagen de bewoners van de Zelfkant

Holevoet, 1957.

zich bij de gemeente Woudenberg over de woningtoewijzing, waarbij zij zich achtergesteld voelen en tegelijkertijd geven ze aan dat de wegen in hun woongebied niet sneeuwvrij worden gemaakt. Ook een

rattenplaag in het 'Holevoetgebied' mede veroorzaakt door een slechte afwatering en het ontbreken van riolering maakt dat de zelfkanters zich in 1959 weer 'meer stiefmoederlijk dan vaderlijk' behandeld voelen. De uitslag van een enquête eind jaren vijftig, waarin de bevolking wordt gevraagd zich uit te spreken over de plannen rond de grenswijziging, is dan ook geen verrassing: ruim 85% van de inwoners van het 'Holevoetkwartier' spreekt zich uit voor aansluiting bij Scherpenzeel, bijna 5% kiest voor Woudenberg, terwijl ongeveer 10 % geen voorkeur heeft.

De lokale, provinciale en nationale overheid

In 1814, kort na het vertrek van de Fransen en na opstelling van de nieuwe Grondwet, ziet het er even naar uit dat de kwestie rond de grenzen van Scherpenzeel en de buurgemeenten geregeld gaat worden. Er is een commissie gevormd die zich gaat buigen over wijzigingen van de provinciegrenzen. Scherpenzeel wordt gevraagd een beschrijving van de bestaande grensscheiding te maken. De burgemeester treuzelt en lijkt niet enthousiast, ook niet na aansporing van de Gouverneur van de provincie Gelderland. In hetzelfde jaar besluiten Gedeputeerde Staten dat de grens toch niet zal worden gewijzigd. Een beschrijving van de grensscheiding is pas in een uit 1831 daterend document terug te vinden dat is ondertekend door de burgemeester van Scherpenzeel, Olivier Sterk, en zijn collega's uit Woudenberg, Renswoude en Leusden en is voorzien van een schets. In 1864 bemoeit minister Thorbecke van Binnenlandse Zaken zich met de grensscheiding. Een voorstel om grond van Utrecht te ruilen tegen grond van Gelderland wordt van de hand gewezen, omdat Gelderland meer grond moet afstaan dan dat het terugkrijgt. Scherpenzeel maakt ook bezwaar en zit niet te wachten op een wijziging, omdat het er niet beter van wordt. Scherpenzeel zou er 376 inwoners bij krijgen die in huizen wonen die veelal in minder goede staat verkeren en daarnaast laat Scherpenzeel weten dat de bewoners voornamelijk tot de 'minge goeden of arbeidersstand behoren'. Scherpenzeel zou

GEMEENTE SCHOOL. SCHERPENZEEL.

Holevoetschool.

vervolgens voor de kosten van onderwijs aan een 45-tal kinderen, die nu niet naar school gaan, moeten opdraaien. Ook het armenwezen en de politie komen voor rekening van Scherpenzeel. De voorgestelde grenswijziging gaat ook deze keer uiteindelijk niet door. Tijdens het eerste oorlogsjaar, na de verwoestingen in mei 1940, wordt er opnieuw een poging tot grenswijziging ondernomen, maar ook dit plan wordt in 1944 naar de prullenbak verwezen en alles blijft nog even zoals het al bijna anderhalve eeuw was. Een nieuw plan met grenswijzigingsvoorstellen wordt in 1951 gepresenteerd. Burgemeester Hoytema van Konijnenburg maakt zich in datzelfde jaar niet geliefd bij onze buurgemeente als hij opmerkt dat de bewoners van Moorst en Dashorst gemeenteloze burgers zijn voor wie Woudenberg niets doet. De verhouding tussen beide gemeentes vertroebelt. Ook de opmerking van dezelfde burgervader *'dat het geen gemeentebelang is dat wij de Holevoet willen hebben'* waarbij hij wees op *'het grote aantal onbewoonbaar verklaarde huizen'* valt niet in goede aarde bij de burens. Scherpenzeel stemt wel in met de voorstellen, omdat zo een eind

komt aan een situatie die op bestuurlijk, sociaal en cultureel gebied hinderlijk is. Als voorbeeld wordt o.a. de gemeentelijke subsidie voor verenigingen genoemd, waarvan ook bewoners uit de aangrenzende gebieden profiteren, terwijl daar geen rijksvergoeding tegenover staat. De voorgenomen grenswijzigingen in de provincies Gelderland en Utrecht zijn opgenomen in een wetsontwerp uit 1956. Naast de grenscorrectie in en om Scherpenzeel bevat dit ontwerp ook grenswijzigingen aangaande Veenendaal en Renswoude en nog een aantal grensgevallen in beide provincies. In 1956 besluit de Woudenbergse gemeenteraad in te stemmen met het afstaan van de Zelfkant aan Scherpenzeel, waarmee het een zevende deel van haar bevolking verliest, maar ze wil er wel wat voor terug hebben. Ook Renswoude wil alleen meewerken als het compensatie krijgt. In 1957 is er een openbare vergadering op het provinciehuis in Utrecht van de interprovinciale commissie inzake de grenswijziging waarbij vertegenwoordigers van alle bij de grenswijziging betrokken gemeenten aanwezig zijn. Voor Woudenberg en Renswoude voert de heer Hosang, die burgemeester is van beide gemeenten, het woord. Woudenberg wil voor het afstaan van het aangrenzend gedeelte als volgt gecompenseerd worden: de grens met Scherpenzeel moet in oostelijke richting verplaatst worden, zodat vijftwintig woningen en 125 ingezetenen van Scherpenzeel overgaan naar Woudenberg. De ambtswoning van de burgemeester van Scherpenzeel aan de Stationsweg gaat in dat voorstel ook naar Woudenberg!! Ook de koekfabriek van familie Snippenberg, de kuikenbroederij van Van den Berg, kwekerij Bakker, C&S Valkenburg en de boerderijen Batavia, Oostindië en Wittenberg komen in dat plan bij Woudenberg. Na zijn plannen uit de doeken te hebben gedaan biedt Hosang de commissie zijn tekst op papier aan dat is voorzien van het gemeentewapen voorstellende drie hanen. Hosang spreekt de hoop uit dat het wapen niet hoeft te worden vervangen door drie geplukte hanen.

Boerderij van Hardeman, aangrenzend Renswoude.

Om Renswoude te compenseren voor het afstaan van het aangrenzend gedeelte verlangt Hosang dat enkele boerderijen op Breeschoten en Gooswilligen aan Renswoude worden afgestaan. Het gaat om de agrarische bedrijven van de families Rauw, Velthuizen en Methorst. Burgemeester Hoytema vindt de wijzigingsvoorstellen van de buurgemeenten onaanvaardbaar, omdat de betrokken bewoners en bedrijven unaniem tegen het voorstel zijn. Hoytema acht grenswijziging alleen gerechtvaardigd wanneer de maatschappelijke en economische toestand van twee door grenzen van elkaar gescheiden bevolkingsgroepen met een grensherziening zijn gediend. Bovendien zullen bewoners van de Stationsweg dan 'net zo ver van huis zijn' als de zelfkanters altijd zijn geweest. Hoewel aanvankelijk wordt beoogd de grenswijziging op 1 januari 1958 te laten plaatsvinden, wordt dit eerst uitgesteld tot 1 januari 1959, maar als ook die datum niet haalbaar blijkt, wordt pas in maart 1959 het wetsvoorstel van minister Struycken inzake de grenscorrectie aangenomen. Daarin wordt vastgesteld dat de wijziging op 1 januari 1960 haar beslag krijgt. Tijdens de stemming

in de Tweede Kamer zijn slechts twintig volksvertegenwoordigers aanwezig, maar is de publieke tribune goed bezet met o.a. de gemeentebesturen van Renswoude, Woudenberg en Scherpenzeel, terwijl bijna de voltallige raad van ons dorp aanwezig is.

Het resultaat

Van de verlangde compensatie door met name Woudenberg is in de Grenswijzigingswet van 1959 nauwelijks iets toegekend. De Zelfkant van Woudenberg komt in zijn geheel bij Scherpenzeel. Dit betekent dat ruim 700 zelfkanters afkomstig uit ongeveer 200 gezinnen vanaf 1 januari 1960 Scherpenzeeler worden. De bewoners van Moorst en Dashorst blijven echter Woudenbergers. De zuidelijke grens met Woudenberg wordt voortaan gevormd door de Lunterse Beek en een gedeelte van het Valleikanaal. Het aangrenzend gebied van Renswoude aan het Oosteinde wordt eveneens Scherpenzeels. Hoewel er sprake is geweest van een overgang van Scherpenzeel naar de provincie Utrecht, blijkt hiervoor onvoldoende politieke steun te zijn. Renswoude wordt gecompenseerd met het gebied rond 't Halve Maantje aan de Utrechtseweg, de schaapskooi die daar staat hoort vanaf 1960 ook bij Renswoude. Verder krijgt Renswoude ter compensatie buurtschap Wittenoord en het gebied waar Camping De Lucht (nu Allurepark de Lucht) is gelegen. De wensen rondom Gooswilligen en Breeschoten zijn niet gehonoreerd. Renswoude is er aan de westkant voor wat betreft de oppervlakte van haar grondgebied niet op achteruit gegaan. Het aantal inwoners dat van Renswoude naar Scherpenzeel is overgegaan bedraagt ongeveer 145 personen, terwijl iets meer dan 30 inwoners van Scherpenzeel naar Renswoude gaan. Renswoude heeft vooral veel inwoners en grondgebied aan Veenendaal moeten afstaan. De nieuwe situatie betekent een toename van de Scherpenzeelse bevolking met meer dan 30%, zodat de totale bevolking van ons dorp in 1960 bestaat uit ongeveer 3500 ingezetenen. Het grondgebied van Scherpenzeel wordt met ongeveer 120 hectare vergroot, wat een toename van $\pm 10\%$ betekent. Door de

bevolkingstoename mag de Scherpenzeelse gemeenteraad worden uitgebreid van 7 naar 11 zetels. In Woudenberg moeten 3 raadsleden, die in het aangrenzend gebied wonen en m.i.v. 1 januari 1960 geen Woudenberger meer zijn, verplicht afscheid nemen van de gemeenteraad. Het zijn Wim Schimmel, C.H. Cortus en Jac.v.d.Weert. Zowel Schimmel als Cortus zijn naast raadslid ook wethouder in Woudenberg geweest.

In Renswoude moet Geert Hardeman na ruim 20 jaar afscheid nemen van de gemeenteraad, hij woont op het Oosteinde en wordt ook Scherpenzeeler. Al op 14 oktober 1959 worden er in Scherpenzeel nieuwe gemeenteraadsverkiezingen gehouden, waarbij ook de bewoners van de aangrenzende gebieden hun stem mogen uitbrengen. Voor het eerst in de geschiedenis zijn er in Scherpenzeel twee stemdistricten: de Dorpsstraat en de Holevoet.

Geert Hardeman, 1891-1973.

Jac.v.d.Weert wordt als raadslid gekozen en verruilt zo zijn lidmaatschap van de Woudenbergse raad voor een zetel in de gemeenteraad van Scherpenzeel. Op bestuurlijk niveau ontstaat er in de eerste maanden van 1960 een politiek relletje als een Woudenbergs raadslid zich tijdens de algemene beschouwing op de begroting het volgende laat ontvallen: "*Wij betreuren het dat wij de bewoners in het Holevoetdistrict aan de zorgen van een andere gemeente moeten toevertrouwen, waar hun verzorging misschien op een lager peil zal staan, dan dit bij ons het geval was*". Ongetwijfeld een door frustraties over het teleurstellende resultaat van de grenswijziging gevoede reactie. Het gemeentebestuur van Woudenberg haast zich om zich te distantiëren van de uitspraken, maar dat weerhoudt Scherpenzeelse raadsleden niet via de media te reageren. Gelukkig keert hierna de rust snel weer. In de krant wordt rond 1960 herhaaldelijk gesproken over Groot Scherpenzeel

en dat zullen onze buren niet op prijs gesteld hebben. Later is die benaming niet of nauwelijks meer gebruikt en dat is maar goed ook! De bewoners van de Zelfkant willen de aansluiting bij Scherpenzeel vieren. Daarvoor wordt een speciaal comité opgericht bestaande uit personen uit de zelfkantgebieden. Op zaterdag 2 januari 1960 wordt het voltallige college van B&W en de gemeenteraad van Scherpenzeel in De Witte Holevoet uitgenodigd. Mevrouw Hoytema van Konijnenburg wordt door Lenie Schimmel verwelkomd met een bos bloemen en haar vader Wim Schimmel houdt namens de nieuwe Scherpenzellers een toespraak waarin hij het gemeentebestuur vraagt de nieuw ingezetenen *met geduld en begrip te ontvangen, want dan zal het beslist meevallen*. Burgemeester Hoytema verzekert de nieuwe bewoners dat ze in geen enkel opzicht ten achter worden gesteld bij de andere Scherpenzellers. Na een optreden van Caecilia spreekt D.Cozijnsen namens de oud-Renswoudenaren een welkomstwoord. Veel nieuwe inwoners maken vervolgens kennis met het gemeentebestuur. Daar is Jan Gerard Schoonhoven nog niet bij, want hij is pas enkele weken later op 23 januari 1960 als eerste Scherpenzeller in het voormalig zelfkantgebied in de Nieuwstraat geboren. Het gemeentebestuur verrast zijn ouders daarom met een fruitschaal.

In 1960 wordt voor voorzieningen in het 'Holevoetdistrict' een bedrag van ongeveer 475.000 gulden uitgetrokken. Langs de Holevoet en door de Nieuwstraat zal riolering worden aangelegd, terwijl ook de Vlieterweg, de Schreiheuvel en de Put aangesloten worden op het riool. Langs de Schreiheuvel zal via de Put

Aanleg riolering Nieuwstraat, 1960.

een nieuwe weg komen naar de Nieuwstraat. Ook een reconstructie van de Brinkkanterweg maakt deel uit van de plannen, terwijl in en aan de Holevoetschool allerlei voorzieningen worden aangebracht. Scherpenzeel koopt voor honderdvijftigduizend gulden tien woningen aan de Vierzinnen en twee woningen aan de Nieuwstraat van woningbouwvereniging 'De Vooruitgang' uit Woudenberg. Het duurt enkele jaren voordat alle plannen zijn gerealiseerd. Omdat de prijs van elektriciteit in Gelderland hoger ligt dan in Utrecht bedingt het gemeentebestuur bij de leverancier uit Gelderland een overgangstarief voor de nieuwe Scherpenzeelers. De verandering van de huisnummering in ons dorp, die nogal chaotisch is, omdat er verschillende nummeringen zijn vanwege het grillige verloop van de gemeentegrens, laat niet lang op zich wachten. In september 1960 wordt de huisnummering aangepast.

Vijftig jaar na dato staan Woudenberg, Renswoude en Scherpenzeel mogelijk voor een volgende gemeentelijke herindeling, die al minstens zoveel stof heeft doen opwaaien als de grenswijziging in 1960. Ook nadat het definitieve besluit hierover is genomen, zal dat tot tevredenheid van de één en tot teleurstelling van de ander zijn. De geschiedenis herhaalt zich.

Wim van den Berg.

Bronvermelding:

1. *Dr.J.C.Klessner, Scherpenzeel, Poort van Gelderland. 1992.*
2. *Gemeentearchief Scherpenzeel.*
3. *De Holevoet.*
4. *De Nieuwe Holevoet.*

'NOE EERST EFFE PROATE' (vervolg vorige nummer)

Deze aflevering is een vervolg op die van het vorige nummer (21^e jrg. nr. 4 – december 2009).

In de 16^e aflevering van 'Noe eerst effe Proate' vond er een fictief interview plaats met Anna van Druten. Zij is geboren als dochter van Jasper Hogeweide en Willemetje van der Kaa. Dit Scherpenzeelse gezin Hogeweide bleek in 1914 te zijn geëmigreerd naar Canada.

De feitelijke aanleiding van dit interview was een bezoek van twee kleinkinderen van Anna van Druten aan Scherpenzeel en aan het Documentatiecentrum van Oud-Scherpenzeel op 14 mei 2009.

Naar aanleiding van dit bezoek en de publicatie van 'Noe eerst effe Proate' in het vorige nummer kregen we een aantal reacties van onze lezers. Zo kregen we een fraaie foto toegestuurd van dhr. G. Bakker uit Leiden waarop Jasper Hogeweide nog te zien is. De foto is genomen in mei 1901 vóór de smederij van Berendse aan de Holevoet.

Op de foto zijn te zien (v.l.n.r.): smid Hendrik Berendse (geb. 06 mei 1821), zijn zoon Arie Berendse (geb. 20 sept. 1848), Jasper Hogeweide aan het grote wiel, C.A. Bakker en H. van Maren.

Ook vond er naar aanleiding van de publicatie een uitgebreide mailcorrespondentie plaats en kreeg ik een behoorlijk aantal scans van foto's van de familie Hogeweide toegezonden. Daar zit een aantal bijzonder aardige foto's tussen.

Om duidelijk te maken wie nu wie is, vindt u hieronder een korte stamreeks van de familie Hogeweide. Deze is niet alleen voorzien van een aantal foto's, maar ook met meer informatie over de leden van de familie Hogeweide.

De stamreeks begint met de grootouders van Anna van Druten, Jasper Hogeweide en Janna Wijnveen.

Jasper Hogeweide, een zoon van Derk Hogeweide en Elizabeth Van Laar, is geboren op 24 november 1827 te Voorst (Gelderland). Zijn overlijdensdatum is mij onbekend. Jasper Hogeweide trouwt tweemaal. De 1^e keer op 30 april 1856 met Mechteltje de Vries (overleden vóór 11 augustus 1866) en de 2^e keer op 11 augustus 1866 te Barneveld met Janna Wijnveen. Janna Wijnveen is geboren omstreeks 1835 te Barneveld. Haar overlijdensdatum is onbekend.

Een zoon uit het huwelijk van Jasper Hogeweide en Janna Wijnveen heet eveneens Jasper Hogeweide (*foto hiernaast*).

Deze Jasper Hogeweide is geboren te Barneveld op 21 juni 1868 en overleden te Prince Albert, Saskatchewan (Canada) op 19 september 1914. (Hij is begraven in op de South Hill Cemetery te Prince Albert, Saskatchewan).

Jasper Hogeweide trouwt op 12 mei 1894 te Scherpenzeel met Willemetje van de KAA, dochter van Derk van der Kaa en Jannetje

Harskamp. Willemetje is geboren te Scherpenzeel op 14 mei 1869 en overleden te Prince Albert, Saskatchewan (Canada) op 14 augustus 1947. (Ook zij ligt begraven op de South Hill Cemetery, Prince Albert, Saskatchewan).

Op het moment dat Jasper en Willemetje (foto) in Scherpenzeel trouwen blijken ze al een kind te hebben, Dirk Hogeweide. Dirk werd bij het huwelijk van Jasper en Willemetje door de vader erkend.

Via Johan Lagerweij kwamen we aan onderstaande foto van het pandje waar de familie Hogeweide in de eerste jaren van de 20^e eeuw woonde, aan het Westeinde (nu de Stationsweg).

Deze foto is genomen tijdens bevrijdingsdag op 5 mei 1960.

Jasper en Willemetje zouden in totaal 13 kinderen krijgen :

- 1). Dirk Hogeweide, geboren te Scherpenzeel op 6 Dec.1889, overleden te Port Alberni, BC, Canada op 3 juni 1960. Dirk / Derk trouwt tweemaal. Op 1 december 1916 de eerste keer met Hendrik Carolina Oudt, geboren te Utrecht op

14 mei 1892, overl. te Golden, BC (Canada) op 04 mei 1923.
Derk trouwt op 15 november 1924 een tweede keer, met
Theodora Petronella Vereschildt.

Uit deze twee huwelijken komen in totaal 6 kinderen
voort:

- I. Wilhelmina Hogeweide (*foto*), geboren op 28 nov. 1917.
Zij overleed op 16 november 2009.

Wilhelmina (Minnie) was ge-
trouwd met Valentine Lippa.

- II. Hendrik Carl Hogeweide, geboren op 06 juni 1919.
- III. Jasper Hogeweide, geboren op 22 april 1923.
- IV. Gertrude Johanna Hogeweide, geboren 20 jan. 1927.
- V. Johannes Gergrates Hogeweide, geb. 5 juli 1932.
- VI. Johanna Marie Hogeweide, geboren 1 maart 1934.

2). Jasper Hogeweide, geboren te Scherpenzeel op 26 febr. 1895,
overleden te Idaho op 7 mei 1990.

Van deze Jasper Hogeweide heb ik geen gegevens kunnen
achterhalen.

Maar blijkens de foto
(*zie hiernaast*) is hij
getrouwd geweest en
had hij minimaal vijf
kinderen.

3). Jannetje (Anna) Hogeweide,

geboren te Scherpenzeel op 18 April 1896, overlijdensdatum onbekend.

Het interview in 'Noe eerst effe Proate' (21^e jrg. nr. 4.) vond plaats met dit derde kind. (zie foto rechts onder)

Anna Hogeweide trouwt op 19 juni 1915 met: **Johannes Cornelius (Casey) van Druten.**

Hij is geboren te Oosterbeek op 3 oktober 1889 en overleden te Minneapolis op 06 juni 1956.

Uit dit huwelijk komt 1 kind voort:

Gertrude van Druten, (foto links onder) overleden tijdens de millennium-wisseling op 1 januari 2000.

Gertrude trouwde op 19 juni 1954 met **Henry (Hank) Peplinski.**

Casey en Anna van Druten-Hogeweide.

Gertrude in Volendamse klederdracht.

Anna van Druten op latere leeftijd.

4). Johanna Bertho Petronella Hogeweide,

geb. Scherpenzeel 5 juni 1898, overlijdensdatum onbekend. Deze Johanna (Nell) blijkt maar liefst vijf keergetrouwd te zijn geweest. De eerste keer met Casey Timnuten, de tweede keer met Eric van Groothoff (geboren omstreeks 1894), de derde keer met Ira Irensen (geboren omstreeks 1894), de vierde keer met Roy Russel en de vijfde keer met Jay Marshall.

Nell samen met haar tweede man Eric van Groothoff en hun zoontje Eric Timm.

5). Evertje Willemkje Hogeweide,

geboren te Scherpenzeel op 05 juli 1899, overlijdensdatum onbekend.

Ook van Evertje, Eve genoemd, is mij niet zoveel bekend. Zij is vermoedelijk getrouwd met Hent Eybersen.

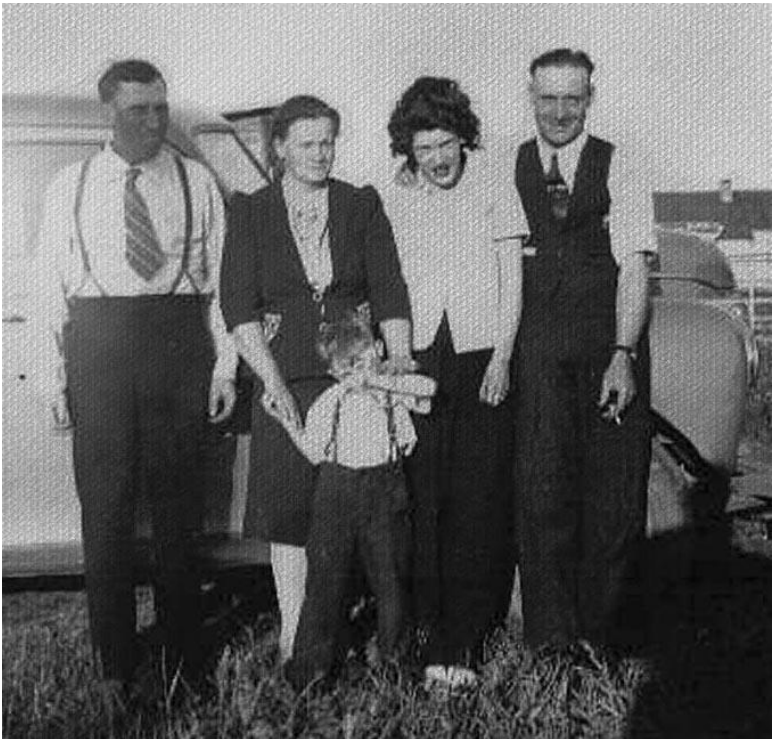
Een portret van het gezin Eybersen.

6). Alida Antonia Elisabeth Hogeweide,

geboren te Scherpenzeel op 03 februari 1901, overlijdensdatum onbekend.

Alida trouwt met **Robert Benjamin Kinnaird**. Hij is geboren in Scherpenzeel omstreeks 1897. Opmerkelijk is, dat Alida een kind krijgt, dat als tweede voornaam de naam Hogeweide krijgt, **Jasper Hogeweide Kinnaird**.

Hij is **geboren op 7 juli 1923 en overleden in juli 1952**. **Twee kinderen van deze Jasper bezochten in 2009 Scherpenzeel.**

Een foto van de familie Kinnaird.

V.l.n.r.: Bob Kinnaird, zijn vrouw Alida, dochter Marion met haar man Lloyd Stene en op de voorgrond één van hun kinderen.

- 7). **Abraham (Bram) Hogeweide,**
geboren te Scherpenzeel op 28 mei 1902,
overleden op 19 oktober 1978

Bram met zijn vrouw Jane en dochter Betty-Jean.

- 8). Janna Hogeweide,
(zij werd ook wel Jane
genoemd)

- 9). Willemetje Hogeweide,
geboren vermoedelijk te
Scherpenzeel, 9 december
1904,
overleden te Prince
Albert, Saskatchewan,
november 1949.

*Op de foto staande v.l.n.r. Winnie
en Janna Hogeweide, zittend Alida.*

10). Elisabeth Hogeweide,

geboren waarschijnlijk te Scherpenzeel op 24 januari 1906,
overleden op 17 december 2001.

Elisabeth werd Bess genoemd en trouwde met Joe Christopherson.

Joe en Bess Christopherson met hun kinderen.

11). Hendrick Hogeweide,

geboren vermoedelijk ook te Scherpenzeel op 15 mei 1907,
overleden op 26 januari 1986.

Hendrick trouwt met Alice Eva Bayes. Zij is geboren te
Maxwell, Ontario op 24 januari 1910 en een dochter van
James Bayes en Rosina Palmer. Hendrick Hogeweide krijgt
drie kinderen, allen geboren te Prince Albert, Saskatchewan:

- I. James Henry Hogeweide, geboren 7 juli 1935.
- II. Bud Lynn Hogeweide, geboren 15 november 1942.
- III. Barry Edward Hogeweide, geboren 26 okt. 1950.

Moeder Alice, zoontje Budd, vader Hank en zoon James (Jim) Hogeweide.

Hendrick Hogeweide werd in Canada Hank genoemd. Hij naturaliseerde tot Canadees in 1926 en kwam in 1942 in het leger terecht bij de Prince Albert Volunteers. Nadat hij toetrad tot het South Saskatchewan Regiment werd hij sergeant. Hendrick nam deel aan de 2e Wereldoorlog en is mogelijk in de oorlogsjaren ook nog in Nederland geweest. Nadat hij in 1946 het leger verliet begon hij met een partner een schildersbedrijf : Haylor and Hogeweide Painting & Decorating. Hendrick was zeer actief in het plaatselijke verenigingsleven, zo was hij onder andere President van het Royal Canadian Legion in Prince Albert. Hendrick heeft veel voor de plaats Prince Albert betekend. Zelfs zoveel dat er een straat naar hem is vernoemd: 'Hogeweide Crescent' in de wijk Crescent Heights.

- 12). **Arie Adriann Hogeweide**,
werd ook wel Hank genoemd in Canada. *(zie foto pag. 43.)*

Hank zit hier op de foto rechts naast zijn moeder Willemetje van der Kaa op de treeplank van een oldtimer.

13). Gerritje (Gerry) Hogeweide,

Zij trouwt op 1 januari 1930 met Ed Miles *(zie foto)*

*Links,
een onbekend lid
uit het geslacht
Hogeweide.*

Tot zover de stamreeks van de familie Hogeweide, een Scherpenzeelse familie die in het verre Canada en Amerika is uitgegroeid tot een omvangrijke familie.

Piet Valkenburg.

(HER)KENT U DIT VOORWERP?

Onder nummer 442 is weer eens een onbekend voorwerp opgeslagen op de zolder van het documentatiecentrum, waarvoor we uw hulp inroepen.

In eerste instantie ziet het voorwerp eruit als een glazenwassershaak. U kent die misschien wel: daarmee hangt de glazenwasser zijn emmer water aan de

ladder. Maar daarvoor is het voorwerp eigenlijk te zwaar uitgevoerd en ook klopt de verhouding van de haken niet: als je één kant aan de ladder zou hangen, kun je aan de andere kant niet echt meer een emmer ophangen.

Mogelijk is de haak gebruikt door een schilder? Er zitten namelijk wat verflodders aan de haak. Aan de andere kant: het is alleen witte verf en ook niet echt veel. Als de haak door een schilder gebruikt zou zijn, zou die veel meer bekladderd moeten zijn! Wij weten niet zeker waarvoor deze haak heeft gediend. De vraag aan onze lezers: "Wat is dit voor haak? Hoe werd deze haak gebruikt?". Lezers die ons hierover meer kunnen vertellen worden van harte uitgenodigd contact op te nemen met één van de bestuursleden van Oud-Scherpenzeel (adresgegevens op bladzijde 47 van dit blad). Wilt u het voorwerp eens zien? Dan bent u van harte uitgenodigd om op een dinsdagavond het Documentatiecentrum te bezoeken.

Piet Valkenburg.

(HER)KENT U DEZE PERSONEN?

Het fotoarchief van Oud-Scherpenzeel bevat een aantal foto's van personen, waarvan bij ons de namen niet bekend zijn. Wij roepen uw hulp bij het vinden van de juiste naam.

Hier ziet u een foto waarschijnlijk uit begin vorige eeuw, gelet op de vrouw in klederdracht. Wanneer u iemand op deze foto herkent, vragen wij u de naam/namen aan één van de bestuursleden of aan de redactie door te geven (voor gegevens zie pag. 47.) Graag met vermelding van het nummer van de foto (= sch 02399).

Nieuwe leden 2009

Uit Scherpenzeel:

Hr.& Mw. R.A.R. van de Berg;

Hr. J.D. Boom;

Hr. D. Broertjes;

Hr. J.A. van den Ham;

Hr. J. den Hartog;

Hr. R. van Ekeris;

Mw. J.S. de Gooijer-van Es;

Mw. M.C. Haentjes;

Hr. G.C. Kleimeer;

Hr. A.A. de Kleuver;

Mw. M. Korthals;
Hr.& Mw. G.A. Kromwijk;
Hr.& Mw. A. Mastebroek;
Hr.& Mw. D. Methorst;
Mw. A.H. Mettes;
Mw. M. Mostert;
Hr. G. Nijman;
Hr.& Mw. G. Overeem;
Mw. A.M. Smith;
Hr.& Mw. E. Steinmann;

Uit Renswoude:

Hr. J. van Beesten.

Uit Woudenberg:

Mw. T. Donselaar-van Elst;
Fam. M.J. Stuivenberg.

Van elders:

Mw. G. Konijn, Almelo;
Hr. O. Methorst, Oosterhout (NB);
Drs. D.J. Oosterbaan, Duiven (Gld);
Hr. H. Renders, Brecht (België);
Hr. H. Veurink, Achterveld;
Hr. A. Vlaanderen, Venlo;
Hr. J. van Waveren, De Kwakel;
Mw. G. de Zeeuw-van
Dusschoten, Ede.

Mw. A. Steinmann;
Hr. H.J.J.W. Thielemans;
Mw. J.E.T. van Tienhoven-de Man;
Mw. E. van Essen-Legemaat;
Hr.& Mw. W.C.T. Verdonk;
Hr. J. Wagenveld;
Hr.& Mw. M. Westeneng;
Mw. C. Westeneng;
Hr.& Mw. B. Wolswinkel.

